SIAŬBIT THE SOWER

Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik

The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U. S. A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1964 Lipień-žnivień Nr. 39 (h.7) July-August, 1964

ŚVIATY PIOTRA HAŁAVOJ VIDOMAJ EKKLEZII

"I ja tabie kažu, što ty jość Piotr (skała), i na hetaj skale zbuduju ekkleziju maju i bramy piekła nie pieramohuć jaje. I tabie dam klučy vaładarstva niabiesnaha i što tolki źviažaš na ziamli, budzie źviazana i u niebie, a što raźviažaš na ziamli, budzie raźviazana i u niebie" (Mat. 16, 18-19).

Śviaty Piotra najvyšejšym pastyram. "Pasi baranki maje" (Joan 21, 15); "Pasi jahniata maje" (Joan 21, 16); "Pasi aviečki maje" (Joan 21, 19).

"Maju Ja i inšych aviečak, nia z hetaj aŭčarni, i tyja treba mnie pryvieści, kab i jany pačuli hołas Moj. I staniecca adna aŭčarnia i adzin pastyr" (Joan 10, 16).

Ab prykazańniach

V. *Uvahulnyja uskazy ab Prykazańniach.*

Padobna jak niabiesnym materyjam nadaŭ Boh pravy isnavańnia, tak i ludzkomu rodu daŭ peŭnyja stałyja pravy, heta značyć *Prykazańnia.* U psalmie 148, 6-tym vieršy majem: "I pastaviŭ ich na usie časy i viaki; daŭ im pravy, i nia pierastupać ich".

Prykazańni daŭ nam Boh dla našaha dačesnaha i viečnaha ščaścia.

Božyja Prykazańni jościeka, da niejkaj miery, pakazalnikami darohi u Niebo. Pry hetym jany pakazyvajuć darohu i da ziamnoha ščaścia. Kali dziciaci nie dajom naža abo zaradžanaha aružža, majem na mecie jaho dabro. Nia inšaja meta i Božych Prykazańniaŭ. Voś što ab hetym kažuć śviatyja: "Boh nie nakazyvaje ničoha i nikoli, jak tolki dla dabra tym, katorym zahadyvaje" (śv. Aug.). "Boh dziela taho tolki zahadyvaje, kab mieć za što vynahradzić" (śv. Paŭlin). "Sam Božy nakaz užo jość dla nas łaskaj" (śv. Paŭlin). Adzin pahanski mudrec kaže: "Biaz pravaŭ (prykazańniaŭ) byłab ludzkaść tolki stadam razjušanaj, drapiežnaj źviaryny, u katoraj silniejšyja dušylib i pažyralib słabiejšych".

1. Boh ukaraniŭ u dušu kažnaha čałavieka *naturalnaje pravo.* Jano abymaje asnaŭnyja padstavy našaho postupu u žyćci.

Boh kaže: "Dam zakon moj u nutranaść ich, jaho napišu na sercach" (Jer. 31,33). Małoje dzicianio, katoraje nia čuło ab 10 Božych Prykazańniach, kali niešta niadobraje zrobić (sałže, ukradzie), niepakoicca, stydajecca, baicca, i nia može advažna hladzieć u vočy staršych. Adčuvaje, što nia dobra pastupiło. Toje samaje budzie mieć darosły pahanin, katory ničoha nia viedaje ab 10-ch Božych Prykazańniach. Z hetaho vynik, što ludzkaja duša užo z natury maje urodžanyja uśviadamleńnia peŭnych naturalnych pravoŭ. Hetyja pravy nie napisanyja, ale "urodžanyja" (śv. Ambrožy). Jak ptuška maja urodžanuju umiełaść rabieńnia hniazda, a pščała — rabić vosk, miod, tak kažny čałaviek viedaje z natury, jak razumna pastupić. Śviaty Paul navučaje: "Pahanina nachilaja ciaha naturalnaja da taho, što nakazanaje u 10-ch Božych Prykazańniach. I što na apošnim sudzie Boh ich budzie sudzić pavodle prava naturalnaha" (Rom. 2, 14-16). Hetaje pravo može być pryciemnienaje, ale nikoli vymazanaje (Tert.). Niama čałavieka, katoryb nie adčuvaŭ prava, duchova-upojenaho jamu praz Boha (Rom. Katech.). Hetaje pravo naturalnaje padaje nam u pieršuju čarhu najvažniejšyja rehuły maralnaści, jak naprykład: "Najvyžšaj Istocie naležycca čeść",

"kažny musić lubić samoha siabie", kažny pavinien lubić svaich rodzičaŭ i kreŭnych", "nie pavinny rabić bližniamu, što nam samym niamiłaje", da niemahčymych rečaŭ nikoha nia možna zabaviazyvać" i tym padobnyja naturalnyja pravy. Z tych najvažniejšych praviłaŭ maralnaści vypłyvajuć, jak kaniečnyja vyniki, dalejšyja rehuły, jakija stanoviać źmiest 10-ci Prykazańniaŭ (z vyniatkam śviatkavańnia šabatu). — Pravo naturalnaje nia jość tolki niejkim šeraham rozumavych praŭdaŭ, ale abaviazkavym, vyraznym *Božym zahadam* (vyjaŭleńniem nakazyvajučaj Božaj voli), kato-raja u padobnych vypadkovaściach stajecca nam uśviadamleńniem pry pomačy i na padstavie rozumu. (Hety stan śviedamaści nazyvajem sumleńniem). Mylny jość pahlad tych, katoryja dumajuć, što sam rozum jość pravam naturalnym.

Tamu što, vynikam hrešnaha žyćcia, ludzi pierastali naležna paznavać hetaje naturalnaje pravo, dyk voś Boh abjaviŭ im jašče raz Svaju volu.

Vynikam razbeščanaha, raspusnaha žyćcia, zaciamniłosia u sercach ludziej naturalnaje pravo. Padobna jak zapeckany abraz hublaje vyraznaść konturaŭ. Vynikam taho było, što ludzi nia byli užo u stanie dakładna adrožnivać dabro ad zła. Kab tamu zaradzić, Boh abjaviŭ ludziam pravo naturalnaje, dy pajaśniŭ jaho i dapoŭniŭ. "Jakujuž udziačnaść majem vykazyvać Bohu, što abjaviŭ nam jašče raz Svaju śviatuju volu" (Kat. rom.).

2. *Boh abjaviŭ ludziam prykazańni u asablivaści* 10 *Božych Prykazańniaŭ dy* 2 *prykazańni miłaści,* kab hłybiej ukaranić u sercy ludziej naturalnaje pravo, jaho rastłumačyć i dapoŭnić.

Boh abjaviŭ prykazańnia, heta značyć, što havaryŭ da ludziej i paviedamiŭ ich ab Svajej voli. Praŭdzivaść hetaha paćvierdžaje nam śviatoje Piśmo, kažučy ab častych znosinach Boha z Mojžešam i ab pravadaŭstvie na hary Synaju.

Da abjaŭlenych pravoŭ zaličajem‘

1/ Pravy pradmojžešovyja, dadzienyja Nojamu i Abrahamu. Nojamu zabaraniŭ Boh spažyvać miasa z kryvioj (1 M.,9). Abrahamu abjaviŭ prykazańnie abrazańnia (1 Mojž. 17-11).

II/ Pravy Mojžešovyja, katoryja daŭ Judejcam Boh pry pasiarednictvie Mojžeša. Obyjmajuć jany: 1/ 10 Božych Prykazańniaŭ, 2/ Prypisy Božaj Bohasłužby, 3/ Judejskaje cyvilnaje pravo (hramadzianskaje). — 10 Božych Prykazańniaŭ Chrystus nia źlikvidavaŭ, ale dapoŭniŭ, jak ab hetym sam kazaŭ (Mat. 5,17).

Boh pastupiŭ tak, jak dobry malar. Piarviej zrabiŭ kontury ahulnych zarysaŭ. Narysavaŭ, a paśla vykončyŭ (Śv. Cyryl Alex.).

2/ Bohasłužbovyja prypisy, katoryja adnosilisia da achviaraŭ u

śviatyni, končylisia z śmierciaj Chrystusa. (Vykaz Apostolskaho Saboru), bo prypisy Staroha Zapavietu byli tolki typami Adkupiciela. "Pravilna pierastali isnavać pradvieśniki, kali užo źjaviŭsia Pradvieśnik" (Śv. Leon Vial.).

3/ Hramadzkoje pravo, rehulujučy hramadzkija suadnosiny u Judejcaŭ, adnosilisia vyłučna tolki da ich.

III. Pravo chryścijanskaje, źmiaščajučaje 2 prykazańni miłaści, prypisyvaje, pierad usim, vykonyvać učynki miłaserdzia (Mat. 25,35) i unutrany śviaty nastroj, uśviačeńnia (Jan 4, 24), tady, kali pravo judejskaje bolšy kłała nacisk na pieraścierahańnie vonkavych cyramonijaŭ i čynnaściaŭ. Tady, kali pravo Mojžešavaje było napisanaje na tablicach kamiennych, to Śviaty Duch 2 prykazańni miłaści vypisaŭ na ludzkich sercach (Hebr. 8,10). Heta značyć, što Śviaty Duch aśviačaje naš rozum, kab hetyja dva prykazańni dakładna paznali i schilili našuju volu praz ulivańni u našyja sercy Božaj miłaści, kab my ich zachoŭvali. Papiarednija prykazańni byli niedaskanałyja (Hebr. 7,10), chryścijanskija jošč daskanałyja. Zachoŭvańni ich zbližajuć čałavieka da jaho apošniaj mety, viečnaj ščaślivaści. Dva prykazańni miłaści daskanalšyja ad 10 Božych prykazańniaŭ. Apošnija zabaraniajuć škodzić bližniamu, a prykazańni miłaści nakazyvajuć pamahać u patrebie. Pravo Mojžeš atrymaŭ pry paśrednictvie Aniołaŭ (Gal. 3,19), a novyja daskanalšyja pravy ahałasiŭ ludziam sam Božy Syn.

3/ Apračа abjaŭlenych pravoŭ, daje Boh ludziam dalejšyja pravy praz svaich zastupnikaŭ na ziamli. Praz źvierchnikaŭ duchoŭnych i śvieckich. Heta pravy ekklezijalnyja i dziaržaŭnyja. Raskazy Ekklezii jošč i raskazami Chrystusa. Bo da Apostołaŭ skazaŭ: "Chto vas słuchaje, Mianie słuchaje, a chto vami pahardžaje, Mnoj pahardžaje" (Łuk. 10,16). Tak-ža śvieckaja źvierchnaść maje uładu ad Boha. Śviaty Poul kaže: "Chto supraciŭlajecca źvierchnaści, supraciŭlajecca Bohu" (Rom. 13,1). Da dziaržaŭnych pravaŭ naležać: pravo słužeńnia u vojsku, pravo karańnia vinnych, pravo pracy, pravy schodaŭ i t.p. Apošnija pravy jošč rasparadžeńniami, zhodnymi z pryncypami *rozumu.* Pravy ekklezijalnyja i dziaržaŭnyja rožniacca ad pravoŭ Božych (naturalnych, abjaŭlenych) tym, što pieršyja narmujuć tolki našyja čyny i słovy. Tady, kali pravy Božyja adnosiacca tak-ža da myślaŭ i pažadańniaŭ (Śv. Tom. z Akv.).

Pravy, vydanyja praz zastupnikaŭ Boha, tolki tady praŭdzivyja, kali nie stajać u supiarečnaści ani z pravam Božym naturalnym, ani z pravam Božym abjaŭlenym. Nie praŭnaje prykazańnie, kali jano jošč suproć Božamu prykazańniu. Kali naprykład kiraŭnik haspadarstva nakazyvaje adno, a jaho zastupnik praciŭnaje, to treba słuchać kiraŭnika. Padobna, kali zastupnik Boha nakazyvaje

suproć Boha, treba prypomnić, što Apostoł skazaŭ: “Treba bolej słuchać Boha, jak ludziej” (Dz. Apost. 5,29). Pomnili ab hetym troch junakoŭ, katoryja byli ukinutyja u raspalenuju pieč dy i Machabejskija braty.

Božyja prykazańni nie pazbaŭlajuć čałavieka praŭdzivaj volnaści.

Pravy Božyja robiać čałavieka niezaležnym ad stvareńniaŭ. Hrešnik, niepieraścierahajučy Božych prykazańniaŭ, papadaje u poŭnaści u niavolu cieła i śvietu, u zaležnaści ad stvareńniaŭ. Jość padobny da ryby, złoŭlenaj na kručok. “Chto papaŭniaje hrech, jość niavolnik hrechu” (Śv. Jan 8,34). “Hrešnik viaroŭkami svaich hrachoŭ, byvaje źviazany” (Pryp. 5,22). Papadaje u niavolu niačyścika. “Hrech viadzie da niavoli, ale cnota nas vyzvalaje”. “Hdzie Božy Duch, tam volnaść” (2 Kor. 3,17). Stul prysłoŭje: “Bohu słužyć — uładaryć”. Naapoški, volnaść nie hruntujecca na tym, kab možna paturać kažnamu chacieńniu, bo hranicaj volnaści jość pravy inšych. Volnaść hruntujecca na pravie i svabodzie rabieńnia usiaho, što dazvolena. Nažal, u siahodniašnich časach złoŭžyvańnie užyvajecca u paniaćci volnaści. Niekatoryja praz volnaść razumiejuć zusim razpuščanaść, a źviazyvańnie pravam błahich pažadańniaŭ, uvažajuć za dyspotyzm i tyraniju. — Chočuć pazbycca Boha i Jahonych prykazańniaŭ i heta ich jość meta. Ich lubaść volnaści, apirajecca na pryncypie, kab žyć tak, jak-by Boh nie isnavaŭ. U tym duchu vydajuć pravy, vyhadoŭvajuć moładź, pišuć knižki i časopisy. Inšyja razumiejuć praz volnaść svabodu dla siabie samych, a pryhniot inšych. Stul vynikaja časta supiarečnaść. Ludzi, nazyvajučysia liberalnymi, adznačajucca časta nietolerantnymi. Pad łozung volnaści kirujucca da adabrańnia volnaści słabiejšym ad siabie ludziam. Słušna ady kaže Grillparzer (niamiecki paeta): “Piarviej naležna navučysia razumieć, čaho choča volnaść, raniej čym začerpniš ź jaje svaje pravodnyja łozunhi; nia tolki ty nia maješ słužyć nikomu druhomu, ale kab i nichto druhi tabie nia słužyŭ!” Chto časta užyvaje heta słova “volnaść”, nie chapaje jamu napeŭna istotnaha paniaćcia volnaści u sercy.

(Pavodle X. Pr. F. Sp.)

Mužnaść pierad Boham

Praŭdu kažučy, usie piarviej napisanyja mužnaści, jość mužnaściami i pierad Boham i Jahonaj volaj, Jahonych prykazańniaŭ. Ale jość jašče, aprača hetaha, u žyćci čałavieka chviliny i akaličnaści, katoryja treba byłob nazvać “asabistyja suadnosiny da Boha, a da katorych taksama treba šmat mužnaści. Voźmiem tolki dźvie prablemy: a) Prablema viery i b) Spoviedź.

Prablema viery. My kataliki. Miž nami vučonyja, bahatyja — usie pryznajomsia da katalickaj viery. A jakoje žyćcio? Časta vyhladaje jak zbutviełaje pałatno. Sumleńnie kaže: "Heta maješ zrabić..." Ale darma čakaje adkazu: "Hatoŭ..." Čamu? Nie chapaje advahi, siły i mužnaści.

Lessing kaže: "Ludzi majuć pryvyčki pierastavać dumać tady, kali ciažejšaje dumańnie pačynajecca". A jašče adzin vučony dadaŭ: "i kali dumańnie stałasiab płodnaje". Niedachop mužnaści. Dzielataho bolšaść siahodniašnich katolikaŭ takija,što nia dumajuć ani vieryć,ani nia vieryć. Nia majuć da taho ani siły, ani advahi. Sapraŭdy, treba mužnaści na toje, kab adnosiny da Boha byli jasnyja i lahičnyja. Abo vieryć uva usio, abo u ništo; abo žyvu pa katalicku, abo pa pahansku; abo Boh, abo Baal jość maim boham, a nie kulhać: raz tudy, raz siudy; i Bohu śviečku i niačyściku aharak. Tolki bajaźliviec nia vyrašany, ahladajecca na usie staronki, krucicca, chistajecca, ruchajecca to napierad, to nazad. Mužny mužčyna maje siłu i na rušańnie i na vynik.

Spoviedź. Treba i tut mužnaści, kab svaje suadnosiny da Boha pastavić jasna. Čałaviek mužny sabie skaže: "Mieŭ advahu źnievažyć Boha, mušu mieć advahu i pieraprasić Boha". Idzie i ščyra pryznajecca da viny. Nie baicca pajšci da čałavieka, śviatara dbajnaha i stanoŭkaha. Nia šukaje takoha, katory ničoha nie skaže. Jakiž čaroŭny uzor mužnaści majem u śviatoj Evangielli! Magdalena, lubiačaja ubiory, šminki. Kidaje usio heta. Ubierajecca u pakutny ubior; nie ahladajecca na pasudy vuličnaha narodu; idzie da Chrystusa; kidajecca na ziamlu i Jahonyja stupieni całuje. Celnik. Bje u svaje hrudzi i kaže: "Boža budź miłaserny mnie hrešniku". David zaraz-ža Natanu kaže: "Zhrašyŭ..." Błudny syn: "Ojča! zhrašyŭ".

Bajaźliviec adkładaje spoviedź jak najdalej; a kali užo idzie da spoviadzi, šukaje pryhłušanaha spaviadnika, havora cicha, niedakładna, krucić tak, kab spaviadnik nie zrazumieŭ. Časta zdarajucca i śviatakradzkija spoviedzi, bo nie vyznaje ciažkich hrachoŭ. Bahatyr pry hrešańni, a bojaźliviec pry vyznańniu.

4.*Mužnaść i pieramoha pry uciokach i strachu.*

Mahčyma, nie adzin moža padumać: "Što za śmiachoty? Mužnaść u strachu i uciokach. Ale kali prypomnim śviatoje Piśmo, to uhledzim, što i razumniejšyja ad nas upadali. Tut havorycca ab synoŭskim Božym strachu. Kab nie abrazić Boha. Taki strach vymahaje mužnaści pry prateście uciekańniem. Kali lapiej uciačy? Iz sapsutaho siabroŭstva, z horšačych kinaŭ, teatraŭ, adčytaŭ, kali nia usiłach supastavicca. Zbajkatavać, vyjšci. Bojaźliviec hetaha zrabić nie patrapić. Budzie sabie dy susiedam havaryć, što jamu heta nie paškodzić. U rečaisnaści, nia vyjdzie, bo nie zdabudziecca na advahu. Baicca, što ź jaho buduć śmiajacca.

5.*Mužnaść žančynaŭ.*

Paŭsiudna havorycca, što mocaj žančyny jość jaje słabaść. Adnak-ža žančynaść takaja mocnaja, što treba mužnaho čałavieka, kab nia daŭsia pieramahčy. Paŭsiudna tak-ža nie pryznajecca žančynie nijakaj mužnaści, nijakaj advahi. žančyny nia iduć na vajnu, nia iduć na paadzinak i h.d. D-r F. W. Foerster kaže: "Advaha heta jość nastroj, u katorym śmierć, bol i praciŭnaści nie majuć mocy nad našymi pastupami". A ci-ž niama užo bolšych niebiaśpiekaŭ i achviaraŭ nad paadzinkami, vajnie i śmierci ad kuli? Pasłuha u balnicach zarazna chvorych, apieka nad starymi, zusim niedałužnymi, achronki nad dziaćmi... Ci-ž heta nia jość vialikaja achviara i paśviačeńnie? Śmierć na vajnie časta złučana z achotaj sławy, adznačeńnia, a śmierć u balnicy praz zaražeńnie, abo źniasileńnia... Jość cichaja sapraŭdy heroičnaja. Na vajnu u bolšaści iduć z prymusu, a da balnicy, dziciačych prytułkaŭ i t. p. iduć tolki z paśviačeńnia i miłaści da Boha, a ci heta nia bolšaje, nie ciažejšaje? Mužčyny starajucca časta adbirać sabie žyćcio. Ci-ž z pryčyny mužnaści? Nie, dla niedachopu mužnaści. Mieŭ advahu niešta rastracić, ale nia mieŭ advahi pryznacca na sudzie i uciok na druhi śviet. Časta mužčyna pryvinicca, schavaicca, jak apošni bojaźliviec, a žančyna pieranosić ludzkija źjedlivaści, znosić klajmo upadku, časta praz całaje žyćcio. "Nie" — kaže Foerster — čaściej mužčyny nie adstupajuć prad skokami z vyžšynaŭ, nie znajchodziać advahi, kab pieramahčy u sabie małoje machlarstva, abo pieraprasić słuhu za niesłušnaje złajeńnie. Lahčej jamu pakupacca u zimnoj vadzie, jak u svavolskim kružku pryznacca da pavažnych pryncypaŭ čystaha abyčaju i tryvać pry ich... Praŭdzivaja mužnaść značyć tolki, što mocnaja vola, kiravańnia praz vytančanaść sumleńnia. I kab paraŭniali usie pastupki žančynaŭ i mužčynaŭ, chto viedaje, ci-b mužnaść žančynaŭ nie pieravyžšyła-b mužnaści mužčynaŭ! A jak časta zdarajecca, što žančyna musić usim zaniacca: kiravać usiej haspadarkaj, vychoŭvać dzieci. Časta pry rabotach u fabrykach, kałhozach, jašče doma usich nakarmić. A ci-ž hetaha nia treba zaličyć da mužnaści? Nia treba spračacca. Mužastvo jość patrebnaje i jość pryhožaj staranoj charaktaru. Starajmosia usie i mužčyny i žančyny być mužnymi.

Pavodle X. F. S.

Najnaviejšaje Abjaŭleńnie

(Praciah)

"Kali mianie miłuješ — skazaŭ —budu zaŭsiody pry tabie. Kali pojdzieš zy Mnoju vytryvała, budu tvajej pieramohaj nad niepryjacielem. Abjaŭlusia tabie i navuču majej miłaści". — Nazaŭtra, dnia 20-ho vieraśnia iznoŭ praśledavanaja, Jozefa umalaja Pana

Jezusa, kab daŭ znak kiraŭničkam, kab viedali, ci usio heta pachodzić ad Jaho, ci nie.

Nahła Pan Jezus jej ukazyvajecca i kaže: "Dam znak u tabie; chaču, kab Mnie addałasia biez zaściarohaŭ". — Boh vyciskaje hety znak istotna na achviarnaj i ulehłaj dušy Jozefy u časie taho zmahańnia, tady, kali niaźmienna tryvaje u pasłuchmianaści. Mima zaprašeńniaŭ Božych, zachoŭvaje maŭčańnie. Nadyšoŭ adnak dzień", piša dnia 27-ho vieraśnia, — u katorym nia viedaju, što stałasia zy mnoju. Unutrena była prynahlena paddańnia i całkavitaho addańnia na toje, čaho ad mianie choča Boh i mahła Jamu tolki skazać: "Tak, Panie, ja Tvaja. Čaho Ty chočaš, taho i ja žadaju. U toj chvilinie ukazaŭsia mnie Jezus cudoŭna charošy i skazaŭ: "Nia bojsia ničoha, heta ja jość".

U piatnicu, dnia 29-ho vieraśnia, na novaje zapytańnie: "Ci hatovaja vypaŭnić Maju volu? Adkazała: "Boža moj, kali Ty jość, addajusia u Tvaje ruki, kab dzieiŭ zy mnoj, što za chočaš. Ab adno tolki prašu, nia być u błudzie i kab nia mieć pieraškodaŭ u maim žyćci zakonnym. Tady mnie adkazaŭ: "Čaho možaš bajacca, kali ty u maich rukach? Vier u dabratu Majho Serca i u miłaść, jakuju maju da ciabie". — Tady połymie ź Jaho Serca aharnuło mianie: "Prahnu — kaže dalej — kab była zaŭsiody hatovaja paciešyvać Majo Serce, kolki razoŭ budu ciabie patrebavać. Radaść, jakuju spraŭlaja viernaja duša, vynadharodžyvaja Mnie horkaść, zaznavanuju ad starany tolki dušaŭ zimnych i abyjakavych. Adčuješ niraz Moj smutak u tvaim sercy. I tady ułasna spraviš Mnie palohku. Nia bojsia, ja z taboju".

Adnak hetyja słovy nie supakoili jaje i, kali tolki znajšłasia sama, dušu jaje nanova praniali niavyskazanymi ciarpieńniami. Zmahajucca u joj raznyja siły. Z adnaho boku nieadoleny paciah da Jezusa, a z druhoha boku — bojaźń złudžańni, a adnačasna pasłušnaść, nakazyvajučaja joj maŭčańnie. Umalaju ady Pana Jezusa, kab jej pazvoliŭ viaści supolnaje i zvyčajnaje žyćcio, jakoje tak lubić, abo kab daŭ śviatło, kátoraje pakončyłob hetym niapeŭnaściam i ciarpieńniam. U toj ciažkoj hadzinie pachiliłasia nad svaim dziciom Taja, katoraja nikoli nadarma nia užyvała. — U niadzielu, 3 dnia kastryčnika, viečaram Matka Asystentka, adhadyvajučy vialikija jaje ciarpieńni, malujučyjasia na tvary novicijatki, nakazała jej pryspiašyć hadzinu supačynku. U małoj, adasoblenaj spalni. Jozefa, nia mohučy zasnuć, molicca da Najśviaciejšaj Matki. "Adhavaryła litaniju da Matki Božaj — piša — a potym skazała jej z cełaha serca toje, čaho užo addaŭna nie pierastaje jej paŭtarać: "Maja Matka, umalaju Ciabie dla Božaj miłaści, nie dazvol, kab była u błudzie, i daj paznać, što heta jość praŭdaj, ci nie". — U toj chvilinie pačuła

(*Budzie dalej*)

Z HISTORYI KATALICKAJ EKKLEZII

(Praciah)

4. *Razdzielańnie Ekklezii ad Synahogi.*

Ekklezija pryznačana dla ludziej usiaho śviety. Mojžešovaja Synahoga tolki dla Judejcaŭ. Miž Judejcami i pahanami nia było znosinaŭ. Byŭ jakby mur, katory adharadžaŭ adnych ad druhich. Praz navuku i pracu Zbaviciela, hety mur byŭ razvalany. Judejcy i pahanie zhodna uvajchodzili u Ekkleziju. Praz svaju navuku i vieru ad samaha pačatku byŭ razdzieł miž Ekklezijaj i Synahogaj. Złučanyja byli tolki praz vonkavy kult. Zachoŭvali Mojžešovaje pravo i brali udzieł u śviatyniavych cyremonijach. Chryścijanie byli adłučyŭšysia ad Synahogi praz vieru u Chrystusa, praz navuku, praz łamańnie chleba. Chryścijanie, naviernienyja z pahanaŭ, uvachodzili u śviatyniu, kab addać čeść praŭdzivamu Bohu. Tak było blizu da 40-ha hodu. Kali śviaty Piotr byŭ paviadomleny, što pahanie z povadu Chrystusa, ułučajucca u Ekkleziju. Zdajecca damahaŭsia abrezańnia. Inačaj, sudziŭ pa judejsku, što jany nia čystyja. Ale mieŭ viziju. Uvidzieŭ abrus, spuściŭšysia ź nieba, na katorym byli, pavodle judejskaj navuki, niačystyja patravy, dy pačuŭ hołas, kab jeŭ. Adkazyvaŭsia, što nikoli nia jeŭ niačystych patravaŭ. A hołas jamu adkazaŭ, što Boh ačyściŭ nie biary za niačystaje. Znik abrus, a Piotr zastanaŭlaŭsia, što heta mieła aznačać. U tuju chvilinu pastukali da jahonych dźvieraŭ pasły ad sotnika Cornellaha, zaprašajučy da siabie. Zrazumieŭ, što heta vizija aznačała. Pajšoŭ z vysłańnikami, navučaŭ i achryściŭ usiu siamju Cornellaha. Pahanie čaściej pačali pryjmać Chryst. I užo kala 42 hodu u Antiochii ćvitučaja hmina, blizu, iz samych pahanaŭ. Paul i Barnaba praz adzin hod stolki naviarnuli, što Antiochija stałasia metropolijaj Chryścijanstva. Miž śv. Barnabaj i śv. Paŭłam dajšło da sprečak. Naviernienyja z Judejcaŭ žadali ad naviernianych zachoŭvańnie Mojžešavych pravaŭ i abrazańnia. Kazali: "Kali vy nie abrezanyja, nia možacie być zbaŭlenymi". U hetaj spravie Barnaba i Paul udalisia da Jerozolimu. Ale i u Jerozolimie, najbolej chryścijanie z faryzejaŭ, damahalisia abrezańnia i zachavańnie Mojžešavaha prava. Dziela hetaj spravy, pravadyry Ekklezii (Apostoły i staršynstva) sabralisia na naradu. Miž imi spatykajem nazovy: Piotr, Jan, Jakob Mienšy, Paul i Barnaba. Heta pieršy sabor, katory razhledziŭ sprečnyja spravy i vydaŭ pastanovu. Pierastać składać achviary bałvanom; usiakaje miasa dazvalajecca jeści, abrazańnie niepatrebnaje; za hrachi niačystaści, nie karać śmierciaj, ale nakładać surovyja kary. Juda i Silas byli vysłanyja, jak dalegaty, z Paŭłam i Barnabam u Antiochiju, kab paviadamili tamtejšych chryścijanaŭ

ab uchvałach Saboru. Pačuŭšy hetyja pastanovy, antiochijskija chryścijanie vielmi uciešylisia. Hety Sabor adbyŭsia u 51 hodzie. Hetyja pastanovy pasłužyli da bolšaha pašyreńnia chryścijanstva miž pahanami. Ale jany adnosilisia, blizu, da Antiochii, Grecyi, Romanii. Palestynskija chryścijanie i dalej zachoŭvali Mojžešovyja pravy. Sam Piotr i Paul zachoŭvali až da źniščeńnia Jerozolimy.

U 66 hodzie razpačałasia revolucyja Judejcaŭ suproć Romanaŭ. Chryścijanie, viedajučy praroctvy Chrystusa, jak z Judei, tak z Galilei, uciekali u Jordaniju. Najbolej było takich uciekačoŭ u mieście Pella. Pella była greckaj kalonijaj. U jej było bolej chryścijanaŭ, jak pahanaŭ. U pieršyniu u hetym mieście pačuŭsia raździeł miž chryścijanami. Z pahanaŭ nie mahli pahadzicca z Judejcami.

Źniščeńnie Jerozolimy, dzie była śviatynia dla cyremonii, źniščyła i cyremonii. Patrebnaja była śviatynia dla kultu i zybrańniaŭ. Dziela taho, što heta miesca było zburana, śviatynia spalanaja — ustali cyremonii i achviary. Šmat Judejcaŭ spadziavałasia adbudavańnia u cudoŭny sposob, ale hetaha nie dačakalisia. U tym časie chryścijanie sabiralisia na supolnyja malitvy, na biazkroŭnuju achviaru, łamańnia chleba (komuniju).

3. *Apostolskaja praca śv. Paŭla Apostoła.*

1. Pieršaja hmina paŭstała u Antiochii. Była jana zyrhanizavanaja iz naviernianych pahanaŭ. Najbolej ułažyŭ pracy śv. Paul. Dziela taho byŭ nazvany Apostołam pahanaŭ. Śviaty Paul uradziŭsia u Tarsie (Celicyja). Helenistyčnuju navuku ukončyŭ u Jerozolimie. Jon byŭ vučniam słynnaho taho času u navucy Gamaliela. Pa navucy mieŭ advakackuju pracu u Gamaliela. Pierastupiŭ umiarkoŭnaść Gamaliela. Svaju harlivaść vyskazaŭ u nienaviści da chryścijanaŭ. Nia majučy adpaviednych hadoŭ, užo braŭ udzieł pry kamienavańni śviatoha Stefana. Kali Sachandryn uziaŭsia paŭsiudna vyniščyć chryścijanaŭ, Paŭlus, adzin iz pieršych, uziaŭsia vykonyvać pastanovu Sachandrynu.

Datknuty Božaj łaskaj u darozie da Damašku. Heta było kala 33 hodu. Staŭsia harlivym chryścijanskim Apostołam. U trecim dniu, paśla hołasu da jaho Jezusa, byŭ praz Ananija achryščany. U synahodze, pieršaj jaho propaviedziaj, była tema “Jezus byŭ i jość Boham”. Za takuju propaviedź, urad synahogi pastanaviŭ jaho zabić. Bramy byli pazamykanyja, pašukivańnie pa cełym mieście. Zaapiekavalisia im chryścijanie. Adzin iź ich mieŭ dom pry samym muru, aharodžyvajučym miesta. Pryviazali da doŭhaj viaroŭki koš, kab Paŭlu lapiej było trymacca, i spuścili jaho za mur. U hetaki sposab vyratavaŭsia ad śmierci. Adhetul pajšoŭ u Arabiju i tam navučaŭ. Paśla iznoŭ pryjšoŭ u Damašak i niejki čas navučaŭ. Pa troch hadoch pryjšoŭ u Jerozolimu, kab spatkacca z Piotram. Paślej pracavaŭ u Cilicyi i Syryi. Kala 42-ha, ci 43 ho-

du Barnaba jaho zaprasiŭ u Antiochiju. Byŭ jahonym pamocnikam. Ale jahonaja inteligiencyja, vieda i śviataść chutka vyjavilisia. U 46-m hodzie iznoŭ byŭ u Jerozolimie, kab razdać sabranyja achviary u Antiochii dla jerozolimskich chryścijanaŭ. Viarnuŭsia z Barnabam i Jan-Markam.

(Budzie dalej)

VIERA I NACYJANALNAŚĆ

(Pavodle rossijskaha śviatara Kniazia A. Vołkonskaho)

Nas nazyvajuć zdradnikami: kažuć, što my zdradzili, bo źmianili rossyjskim pačatkam, bo adkazalisia ad "nacyjanalnaj" ruskaj, "našaj viery".

Tak pastaŭleny apytajnik supiarečyć samym asnovam chryścijanstva. Praŭdzivaja viera nia moža być nacyjanalnaj, — jana adzinaja usim. "Adno cieło, adzin duch... Adzin Hospodź, adna viera, adno chryščeńnie, adzin Boh i Ajciec usich..." (Eff. 4,46). U Novym Zapaviecie niama vybranaha narodu: acharona iściny daručana u im Synam Božym, a nie addzielnamu narodu, a Suśvietnaj Ekklezii (cerkvi). Pahetamu chryścijanski narod, ličačy siabie (u asobach svajej ułady, svajho duchavienstva, svaich myślicielaŭ, ci prosta vieručych) za narod, acharaniajučy praŭdu, upadaje u hrech hordaści, hraničačy z bluźnierstvam. (Narod Bohanosiec).

Chryścijanin pavinien trymacca svajej viery nie dziela taho, što jana "našaja", a dziela taho, što jana jość praŭdzivaja. Chryścijanin, prosty čałaviek, vieručy svajmu śviataru, ščyra vierujučy, što jon znajchodzicca u praŭdzivaj Ekklezii i, vypaŭniajučy maralnaje Chrysovaje vučeńnie, zbaŭlajecca hetaj vieraj i svaimi učynkami, choć-by u sapraŭdnaści da cieła Paŭsiudnaj Ekklezii nie naležyŭ. Ale, chto pierakanajecca, što u niejkaj častcy svajho vieravańnia supiarečyć praŭdzivaści, toj pavinien ustupić u Ekkleziju, katoraja u całaści maja Chrystusovaje navučańnie. A takaja Ekklezija nia moža nie isnavać, bo vodle słovaŭ Zbaviciela jana budzie isnavać da kanca śvietu (Mat. 16, 18; 28,20).

Tak jak praŭdzivaja viera nia jość źviazana z toj, ci druhoj dziaržavaj, ci narodnaściaj, to pieramiena vieravyznańnia na druhoje, chryścijanskaje vučeńnie nia moža być zdradaj ajčynie. Kali angličanin, uvieryŭ u sapraŭdnaść prysutnaści Cieła i Kryvi Chrystusovaj u śviatoj Komunii, źmienić vieru, to nichto jamu nie zakinie, što jon staŭsia zdradnikam svajej ajčyny. Każdamu viadoma, što, kali pirajšoŭšy byŭ dobrym angielskim patriotom, to jon zastaniecca takim samym i źmianiŭšy Ekkleziju. I tak dla kažnaho narodu. Ale, kali russki pierachodzie u katalickaść, to ha-

vorycca ab im, jak zdradniku. Čamu? Ci my nie adkuplenyja tym, katory adkupiŭ usich ludziej, dla usich ludziej? Ci nia dla usich ludziej Zbaviciel ustanaviŭ svaju Ekkleziju.

Myśl ab asablivym pryznańni, addzielajučym nas ad usiaho čałaviectva. (Treciaja Roma), zaščeplenaja nam vizantyjskaj školaj u smutnyja stahodździ našaj ciamnaty u duchoŭnych pytańniach. Jano było vyklikanaje monholskim ihom, adarvaŭšy nas ad žyvotnych znosinaŭ z Zachadam. Prajšli stahodździ, ale pazbaŭlenaje usiakaj lahičnaj padstavy ćvierdžańnie: "Ruski pavinien być pravasłaŭny". Paŭtarajecca, jak aksijoma; paŭtaraje jaje i niavieručy, dla katoraha usio pravasłaŭje spravadžyvajecca da bytavoha jaho prajaŭleńnia, i da adukavanaha, i sapraŭdnaja niavučonaja chryścijanka.

Nie, Russkij nie pavinien być "svajej" viery, nie pavinien być "Russkoj viery", a jak kažny čałaviek, pavinien być "Istinnoj viery". Kali "Iścinnaja viera jość Greko-Rossijskoje pravosłavije", to nia tolki russki narod pavinien być pravosłaŭnym, ale usie narody śvietu pavinny stacca pravasłaŭnymi. Ale kali poŭnaść istiny u pravosłavii katalickim, to iznoŭ usie narody dy i russkij pavinien uvajści u adzinoje stado, vidoma uzhałoŭlenaha Romskim Pieršaśviatarom.

Pamyłkovaja myśl, što Russkij musić być pravasłaŭnym, časam prjmaje inšuju formu. Havorać: "Moža być sapraŭdnym Russkim, dobrym synam Rossii, tolki pravasłaŭny".

U haspadarstvie, dzie blizu treciaja čašć nie pravasłaŭnych takoje ćvierdžańnie było anarmalnaje. Pry pašyreńni Rossii, šmat pamirali u vojnach, a ličylisia paduładnymi druhoj klasy. Ci-ž takoje pastaŭleńnie kvestyi było narmalnaje? Ninaviść da katolikaŭ była zaščeplena Bizancyjaj ad XV-ho stahodździa. Kali u XVI, XVII stahodździu vietliviej abchodzilisia z kałmykami, jak z katolikami. Najbolšyja prašledavańnia katolikaŭ raspačalisia za Kacierynu Vialikuju, suproć "papistaŭ". Tady, kali na uschodzie budavała kałmykam i druhim damy malitvaŭ, to na Zachadzie źmianiła vieraciarplivašć.

Mikroby nieciarplivašci da "papistaŭ" zašmiecili dziaržaŭnuju myśl. Šmatlikim pačało zdavacca, "religijny šuvinizm" jość patrebnym u lubašci ajčyny. Ludzi zabylisia, što jość śviatarskaja halina, — uzajemna — volnaje čałavieckaje sumleńnie hraždanskaj ułašci. U apošnich hadoch ruka centralnaj ułady dała siabie pačuć u Hruzinskich armianaŭ, Litoŭskich katolikaŭ, kab "abrusić". Pastupali pa patryjatyčnamu, a praz heta viali da padzialeńnia.— Źjaviŭsia treci łozung: "Rossija dla Russkich". Jon abražaŭ 60 miljonaŭ ludziej, z katorych niekalki miljonaŭ z nami budavali naš supolny dom, abo papraŭlali i upryhožyvali jaho. Jaki byŭ durny hety łozung, vystaŭleny na pra-

panovu adnaho z vajennych ministraŭ, katory kiravaŭ armijaj i u jakoj mieŭ treciuju čašć nia russkaha plemia. Tut poŭny adkid dziaržaŭnaj idei. — Imperyja — supakoju i žyćcio narodaŭ, rasy, kryvi, viery — było narušanaje.

Kali asnova dziaržavy aficyjalna u hetym pracavała. U dziaržavie, u katoraj tak šmat było nia russkich, nia pravasłaŭnych, to hetyja sinonimy dla dziaržavy byli vielmi zhubnyja. A dla bractva narodaŭ vielmi vybleknuć. Struny narodnaści i viery byli pieraciahnienyja, suhučnašć narušanaja, a šyroki ideał zamieniany na vuzkim etničnym pačatku. Jano było-b dobrym dla małoj adnaplamiennaj dziaržavy, ale nie sumiesnaj z idejaj imperyi.

Manifest 1905 hodu ab volnašci nie zahaiŭ ranaŭ mienšaściaŭ narodnych; jon byŭ ustupkaj, a nie padarunkam; i užo było zapozna.

Tak atruta nieciarpimaści nastolki čužaja ruskaj pryrodzie i zaradziŭšysia u voražašci da druhich religijaŭ, a najbolej katalickaj, mała-pa-mału prasačyłasia i u naš hosudarski urad. U razvał russkoj dziaržaŭnaści, "Relihijny šavinizm" nie adzin z apošnich byŭ pryčynaj razvału russkaj imperyi. A kali tak, to adradžeńnie našaje, adnaŭleńnie Usierassijskaho adzinstva, (vidavočna u mienšych hranicach i praŭdapadobna u novaj fedaratyŭnaj formie), mahčyma tolki, kali my uvolnimsia ad hetaha jadu, ad hetaj chvaroby ducha da ludziej, z katorymi budavali naš supolny dom, abo papraŭlali i upryhažali jaho. Jaki durny byŭ hety lozunh, vystaŭleny na prapanovu adnaho z vajennych ministraŭ, katory kiravaŭ armijaj, u jakoj mieŭ tracinu nia russkaha plemia. Tut poŭny adkid dziaržaŭnaj idei.

Ady imperyja — supakojnaje sužyćcio raznych narodaŭ, rasaŭ, viery — stałasia padminavanaj pad uładaj imperatara. Usieruskaja braterskašć narodaŭ, "Pax Russica", takaja ideja našaha hosudarstva, taki śvietlany ideał, da jakoha prybližalisia lepšyja časy historyi. (Nažal, hety ideał, blizu zaŭsiody narušaŭsia na našaj katalickaj akrainie).

Uračystaje, sumlennaje, ale nia usiudy abaviazujučaje ahałašeńnie volnaści sumleńnia, — hetakim predstaŭlajecca nam pieršy akt novaj chryścijanskaj ułady, nieabchodny pry źmienie balšavizmu, słuhaŭ antychrystavaha pačatku.

Nie adzin russki heta padhledziŭ i žadaŭ svabody sumleńnia. Ale bolšašć tak prapitałasia hetym šavinistyčnym jadam, što jaho nie adčuvali za patrebu. Prapitanyja hetym jadam i ciapierašniaja balšavickaja ułada.

Niezaškodziła-b i nam Biełarusam prypomnić hety "Rossijski šavinizm" i zastanavicca nad tym, da čaho jon davioŭ. Ahledziŭšy našyja časapisy, možam ubačyć, što miž nami jaho jošć davoli. Prapitanyja hetym ruskim jadam nietalarancyi, religijnaha šavinizmu.

* * *

VATYKAN. — *Papa Paŭlus VI-ty Utvaraje Novy Sekretaryjat dla Niechryścijanskich Vieravańniaŭ.* U časie specyjalnaj ceremonii u Bazylicy śv. Piotry, z nahody śviata *Zysłańnia Śviatoha Ducha* (Siomuchi), Papa Paŭlus VI paviadamiŭ ab utvareńni vyžšej skazanaho sekretaryjatu.

"Ekklezija starajecca pryblizicca, choć u darozie zvyčajnych ludzkich suadnosinaŭ", skazaŭ Papa.

Novy Sekretaryjat budzie łučnikam miž Apostolskaj Stalicaj, Mahometanami, Budystymi, relihijami Shintu i Hindu dy inšymi, katoryja nie apiortyja na viery u Božaść Chrystusa. Hety sekretaryjat budzie supracoŭničać u halinach supolnych prablemaŭ z pravadyrami inšych vieravańniaŭ.

Papa vyznačyŭ kardynała Paulo Morella, katory daŭžejšy čas byŭ Apostolskim Delehatam u Japonii, na kiraŭnika hetaha Sekretaryjatu.

Papa skazaŭ, što "Struktura novaho Sekretaryjatu budzie zbližana da Sekretaryjatu Raspaŭsiudžańnia Viery, metaj katoraj jość utrymlivańnie suadnosinaŭ i supracoŭnictva ź niekatalickimi vieravańniami. Nia budzie čužych. Nijaki pielhrym, biaz uzhladu na toje, jaki jon daloki pad uzhladam relihijnym, abo geografičnym nia budzie čužym u hetaj Romie", skazaŭ Papa.

U Vatykanskich kruhoch dadumlivajucca, što hety vyskaz datyčyć mahčymaści zaprosinaŭ, na 3-ju Sesiju Vatykanskaho Saboru, i inšych nie chryścijanskich viernikaŭ, katoraja raspačniecca u vieraśni 1964 hodzie.

Havoračy da śviataroŭ i seminarystaŭ, Papa skazaŭ: "Katalicyzm, u jahonym praŭdzivym sensie, aznačaje pieramienu raznaściaŭ klasyčnych u salidarnaść hramadzkuju, kažnaha nacyjanalizmu u dabro śviatovaj supolnaty i asudžać kažny rasizm".

* * *

WASHINGTON. Episkopy U.S.A., sabraŭšysia 2-ha kviecienia 1964 hodu u Washingtonie, uchvalili uvodzić, pavodle uchvały Vatykanskaho Saboru, inšyja movy u Liturgiju, Sakramenty, Sakramentalii. Padobna, blizu usio, što śviatary śpiavajuć ci hołasna čytajuć, maje być u angielskaj dy inšych movach. Užo padajucca kniharni, u katorych možna dastać Imšały i Rytuały. Maje raspačacca uvodžańnie ad 1-aj niadzieli Adventu.

Dekret Episkopaŭ byŭ vysłany u Romu i padpisany praz Kardynała Giacomo Lercaro, arcyepiskopa Bolognii, jak Staršynioj rubryčnaj kamisii 1.5.1964 h.

U kažnaj diecezii buduć uvodzicca i inšyja movy, kali Episkop budzie uvažać za patrebnaje. Tłumačeńnia buduć vydavanyja praz addzielnyja, narodnyja kamisii.

Lekcyja i Evangielija, na padabienstva uschodnich Ekklezijaŭ, buduć čytacca, ci śpievacca praz śviatara, abo subdyjakana, dyjakana, paviarnuŭšysia da ludziej.

***

DAROHI I ŚCIEŽKI

I

Darohi, ściežki, puciaviny ŭsie
Žyćcia ludzkoha trudny!
Kudy nia hlań... jana idzie by ŭ śnie
Kašmarnym, što łažycca hruzna.

II

Na hrudzi samyja zbalełyja...
Ty chočaš chutka ŭstać, padniacca
Dy siły tvaje saŭsim kvołyja —
I hetak musim padniacca...

III

Až ŭreście son ciažki, kašmarny toj
Prachodzić... Ty-ž, usiak zmučany, rad,
Što heta tolki byŭ taki son tvoj:
Realnaść kinuła k tabie žart!

IV

Adnak jość tajny, jak u žyćci tak u śnie
Nierazhadany, vielmi skryty:
Paniać ich uva usiej ich hłybinie...
Tudy daroha nam zakryta.

V

Vialiki Boh usie tajny viedaje:
Svajoj Pramudraściaj biazmiežnaj
Usie tajny bytu dobra mieraje —
Darohaj, kaža, iści naležnaj!

VI

I zoram, soncu, miesiacu, i ziamli,
A pradusim suśvietu ludziam —
Kab usie jany darohaj Božaj išli -
Nam dadzianaj Chrystom Isusam!

VII

I tolki hetak našaje žyćcio
Nia budzie toj kašmar strašenny,
Što mučyć dy viadzie u praklata zło
Stamlony hrudzi u nočnaj ciemry...

VIII

Razalla darahaja, udziačny Vam
My čysta ŭsie tut u Chicago —
Vy dobra-piekna pasłužyli nam
Dušoj — sercam ludu svajho!

IX

Žyćcio nia budzie hroznym kašmarom
Kali ŭ nas buduć, jak Vy ludzi:
Zapałymnieje ŭsio śviatym ahniom —
Adrodziacca zbaleły hrudzi!

A. Ioan Tarasevich
26 krasavika 1964.

**
*

NOVYJA KNIŽKI. *Kniaź i Łapać.* Vincuk Advažny, viedamy naš dobry adradženiec, patryjot, paet, vydaŭ novuju paetyckuju knižku pad vyžšej padanaj nazovaj. Źmiest patryjotyčny i vielmi dobry. Chto byŭ u Savietach i prajchodziŭ usie paradki, śledztvy, sudy, skaža:"Dobra pradstaviŭ. Heta usio praŭdzivaje". Chto nia byŭ. Tyja, katoryja atrymlivajuć z savieckaha kansulatu časopisi, z kniharniaŭ savieckija knižki, skažuć: "Heta vydumka". Ale nie spadziajusia, kab ludzi vieručyja, viedajučyja, što užo na Biełarusi niama ani navat pravasłaŭnaj seminaryi, čytajučy što za niedazvolenyja sabrańnia na malitvy, karajucca śmierciaj, abo prynamsi 25-ci hadovoj turemnaj pracaj, kab u heta nie pavieryli. Pračytaŭšy jaje, bačycca, što tam taki urad, jaki u U.S.A., prazydent katoraj siadzić u viaźnicy, ale kiruje svajej partyjaj i navat vydaje vyraki śmierci na svaich vorahaŭ dy zdradnikaŭ. Voś

tak sama byłob i u nas, kab jany dajšli da uradu iz svajej partyjaj.

Lemantar Vydaŭ znajomy šmat kamu Sp. J. Gładki. Vyhlad charošy, moderny da navučańnia pa biełarusku. Źmiest vielmi dobry. Kažny śviedamy Biełarus pavinien pačuvacca kupić. Adnym, kab navučyć čytać, pisać pa biełarusku svaich dzietak. Druhim — pažadana mieć takuju knižačku u svajej bibliotečcy. Možna skazać, što paza Ajčymaj dy, dakul viedaju, i u Ajčymie nie zdabylisia na takoje vydańnie. Praŭda łacińnicaj, a tolki u kancy krychu kirylicaj. Ale treba pomnić, što dzieciam lahčej budzie navučycca pa biełarusku łacińnicaj, bo jany jaje znajuć zy škołaŭ, a paśla mohuć paznać i kirylicu.

Hetym ščyra dziakuju za achviary na "Siaŭbit" Sp. N.N. za $10, Rev. Ajcu Tarasevičy — $3 i Sp. J. Čarneckamu — $2.

ŠEŚĆ PRYKAZAŃNIAŬ STARŠYM

Pavodle kiraŭnika addziełu klinična-fizjologičnaho Instytutu im. Maxa Plancka u Dortmundzie (N R F) — H. Glatzela. 1) Vyścierahajsia usiakich pieramienaŭ u sposabie jady, kali nie kaniečnyja praz dyjetu. 2) Čałaviek, starejučysia, nia moža pieratravić šmatlikuju ježu. 3) Jada nia jość tolki pakryćciom kulinarnych patrebaŭ čałavieka, ale pavinna być taksama žyrałom uciešańnia. 4) Uchilajsia ad abjedańnia i tłustaści. 5) Starejšy čałaviek patrabuje mieniej kaloryjaŭ, jak małady, ale tolki sama białkoviny, praduktaŭ niearhaničnych i vitaminaŭ. 6) U adžyŭlańni staršych ludziej nie pavinna daminavać asnova pieravialičanaj aściarožnaści.

LEKARSKIJA PARADY

RAZMARYN, pa angielsku *Rosemary,* jość skutkoŭnym lekam na migrenu, zabureńniaŭ stravieniavych i niedamahańniaŭ nerkavych. Para iz śviežaha zaparanaha razmarynu uspakajvaje reumatyčnyja boli. Pryhatoŭlivańni: ad adnoj da adnoj z pałavinaj uncijaŭ razmarynavych listoŭ, zalić kipiatkom, bolej ad paŭkvarty vady; adstavić na 20 minutaŭ, prafiltravać. Pić dva razy na dzień pa paŭ šklanki.

MALVA (lepšaja dzikaja), pa ang. *Malow.* 3 uncii ćvietu i listkoŭ malvy zahatavać u kvarcie vady. Vyvar hety dobry dla kampresaŭ, pry myćci u zapaleńni vačej, da pałaskańnia zapalnaho horła i dziasnaŭ. Vyvar ź listoŭ malvy užyvajecca naščа pry abstrukcyjach (zaporach).

Padpiska na hod 70 centaŭ, cana adnaho exemplara 15 c.

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor) : Rev. Francis Cherniawski

Address: 164 Broadway, Fort Edward, New York, U.S.A.

Printed by The Whiteruthenian Press * 452 South Avenue, Syracuse, N.Y., 13204